

Szempontrendszer az igehirdetés elkészítéséhez

Az egész istentisztelet anyagát és a felkészülést dokumentáló házi dolgozatot abban a formában kell beadni, amely Manfred Seitz erlangeni teológiai professzor módszere nyomán, azt kibővítve készült.¹ A Homiletisches Exerzitium előszavában a következőket írja ennek a módszernek a hasznáról, menetéről és elkészítéséről: „A *’Homiletikai gyakorlat’* egy lehetséges utat kínál a prédikációra való felkészüléshez. [...] Az igehirdető, a textus és a gyülekezet, egy háromszöget képeznek a prédikáció számára. E háromszögön belül keletkezik a prédikáció.”

A következőkben leírandó út a megfelelő módon veszi figyelembe az igehirdetés mindhárom determinánsát.

SZEMPONTRENDSZER AZ ÍRÁSBELI DOLGOZATOK ELKÉSZÍTÉSÉHEZ

I. A **személyes elmélkedés** során ezt kérdezzük: Mit mond a textus nekem? Az igehirdető ebben a pillanatban tanúként van jelen.

II. Az **exegetikai** munkánál ez a kérdés: Mit akart a textus az egykori hallgatók, illetve olvasók számára mondani? A textus ebben a pillanatban a hit történetivé lett bizonyosságként jelenik meg.

III. A **homiletikai megfontolás** során ezt kérdezzük: Mit és hogyan akar Isten ma, egy bizonyos prédikációs alkalom során ennek a textusnak az alapján mondani? A textus ebben a tekintetben az az eszköz, ami által Isten megszólítja a jelen emberét.

IV. A **kifejtendő magyarázat (prédikáció)** mindezeknek az előzetes megfontolásoknak az eredménye, de ugyanakkor egy saját törvényekkel rendelkező munkafázis is.

A gyakorlat egyes lépései egymásra épülnek és együtt alkotnak egy értelemmel teli egészet.

Az elkészítendő prédikációt másfeles sortávolsággal, margót hagyva kell megírni. Terjedelme, beleszámítva az elő- és utóimát és az énekrendet is, maximum 12–14 oldal legyen.

Amennyiben ezt az oldalszámot valaki jelentősen túllépi, dolgozatát nem fogadjuk el.

Ezen belül az egyes részek a következő terjedelműek lehetnek:

I. Személyes elmélkedés: 1-2 oldal;

II. Exegetikai munka: 3 oldal;

III. Homiletikai megfontolás: 3 oldal;

IV. Kifejtendő magyarázat: 4 oldal; Terjedelem: 7000 karakter (szóközökkel együtt);

Lekció, imádságok, énekrend: 1-2 oldal;

Felhasznált irodalom: ½ oldal.

---

¹ A felkészülés lépcsőfokainak bemutatását és dokumentálási útmutatóját ld.: M. Seitz: Homiletisches Exerzitium. Ennek az eligazításnak a gondolataira épülnek még Seitz tanulmányai közül az alábbiak: M. Seitz: Zum Problem der sogenannten Predigtmeditation. In: Praxis des Glaubens. Göttingen. 1979. 21–32.; M. Seitz: Der Weg vom Text zur Predigt – gepredigt. In: Praxis des Glaubens. Göttingen. 1979. 33–41. Református Egyház | 2015. új folyam V. (LXVII.) 23. szám.

I. SZEMÉLYES ELMÉLKEDÉS

KIDOLGOZANDÓ LÉPÉSEK

1. Ötletek a textushoz:

Eloolvassuk egyetlen egyszer a perikópát. Minden felmerülő gondolatot lejegyzünk (asszociációk, kérdések, ellenérzések stb.). Az ötletek értékelése elmarad.

Elsőként minden gondolat értékes, ezért kell megőrizni azokat. Az összefoglalásnál megkönnyítik az áttekinthetőséget a szakaszokról való adatok.

2. Három kérdés a versekhez: nézzük át versről-versre a textust.

Közben mindegyik vers kapcsán tegyük fel a következő kérdéseket:

a) Történés

Mit látok? Megpróbáljuk a textus felépítését, történéseit, illetve mozgását összefoglalni: Miről van itt szó?

Milyen mozgásokat látok a textusban? A történések tartalmazzák az egyes fogalmakat is!

b) Üdvtörténet

Mit jelent mindez? Megkíséreljük az evangéliumot, a lényeges kijelentéseket, a vers teológiai kívánalmait megállapítani:

Mit tesz itt Isten (Jézus Krisztus), a Szentlélek által az ember megmentéséért? Másképpen:

Mit jelent a megvizsgált történet?

c) Személyes üzenet

Mit mond nekem mindez? Megpróbáljuk az Igét magunkra vonatkoztatni: Mi közöm van nekem a történethez? Egyetértésünket, vagy ellenérzésünket, esetleg ezek átfordulását kell megállapítanunk.

3. Bevezető mondatok a textushoz

Összefoglaljuk elmélkedésünk legfontosabb eredményeit néhány rövid mondatban. Ezek a bevezető mondatok tartalmazhatnak megállapításokat, de nyílt kérdéseket is. Ezek lesznek a kiindulópontok a továbbiakra nézve, ennek ellenére sem képeznek még prédikációs anyagot. Szükséges még ugyanis az, hogy az exegetikai munka, illetve a homiletikai megfontolás mindezt megerősítse, pontosítsa, megválaszolja, korrigálja és kiegészítse.

II. EXEGETIKAI MUNKA

Bevezetés

Ennek a munkafázisnak nem lehet az a célja, hogy az eddigi, szemináriumi exegetikai munkák egyikét a mindenkori textusra alkalmazzuk. Itt sokkal inkább az exegézis elemi formájáról van szó.

A prédikáció megírásánál csak azokra a szempontokra kell koncentrálni, amelyek a prédikáció szempontjából bírnak jelentőséggel.

KIDOLGOZANDÓ LÉPÉSEK

1. A szöveg

Itt a perikópának a lehető legpontosabb nyelvi meghatározásáról van szó.

– Eloolvassuk az eredeti szöveget.

- Tisztázzuk a jelentős szövegkritikai variánsokat.
- Lefordítjuk a perikópát a magunk számára. (Nem fontos leírni.)
- Csak a fontos szövegkritikai meghatározásokat vesszük figyelembe.

2. Formai meghatározás

Most a textus formai sajátosságára kérdezzük rá:

- Mi a kontextusa?
- Milyen a belső szerkezete?
- Milyen műfaj előzi meg?

3. A textus helyzetének meghatározása

Az előzőekhez kapcsolódva a perikópa irodalmi és történeti helyéről van szó:

- Milyen a helyzete a mindenkor bibliai könyv összefüggésében?
- Milyen helyet foglal el a teljes Írásban?
- Mit mondhatunk a szerző és a címzettek koráról és szituációjáról?
- Mi a szerepe (Sitz im Leben) a második rész-lépésben kidolgozott műfajnak? – Mi a funkciója a perikópának erre nézve?

4. Az Ige

Itt a textust versről-versre, a történet-kritikai módszer alapján, összefüggően kell kifejteni. Példaadó lehet itt a „Magyarázatos Biblia” szövegmagyarázati eljárása. Nem bölcs dolog azonban a szómagyarázatokat csupán a különféle lexikonokból kimásolni.

- Mindenekelőtt a kulcsszavakra figyelünk és azoknak jelentését olyan szempontból világítjuk meg, hogy miként használja azokat az adott bibliai könyv, illetve a teljes Írás.
- Kiemeljük a cselekvő személyeket és a helyeket.
- Rákérdezzük az egyes szavak és közlések nyelvtani és tárgyi-teológiai összefüggéseire.
- Feljegyezzük egy papírlapra a felvetődött, de meg nem válaszolt kérdéseket, hiszen egy későbbi munkafázis során talán megtaláljuk a megoldást rájuk.

5. A cél

A fejtegetés végén a nyelvészeti, történeti munka eredményeinek tényszerű összefoglalása áll. Ennek három része van:

a) A szándék megfogalmazása

A szándék megfogalmazását egy lándzsa csúcsának legfelső pontjával hasonlíthatjuk össze: Ez mutatja ugyanis azt az irányt, amerre a lándzsának repülnie kell. Itt tehát végsősoron a textus „csúcspontjára” kérdezzük rá: Mit akart a perikópa szerzője az első hallgatónál elérni? Ezt a kérdést egyetlen mondattal kell megválaszolni. Nem a perikópa egy kiragadott tartalmi adatáról van szó, hanem a teljes szövegrész eredeti funkciójáról. A szándék megfogalmazása általában szoros összefüggésben áll az ún. „Sitz im Leben”-nel.

b) Az üzenet

A dárda csúcsa a hajtóerőt attól az anyagban levő súlytól kapja, amelyik ezt a csúcspontot követi. Az üzenetre való rákérdezés tehát valójában ebben áll: Melyek azok az üdvtörténeti tények, amelyek a megfogalmazott szándékot a cél felé viszik? Nagy segítség lehet itt a szöveg lényeges közléseinek néhány tételben való, jól

megszerkesztett összefoglalása. Ez ugyanis megakadályozza annak a veszélyét, hogy a textust egy általános igazság szintjére redukáljuk. Eközben arra kell figyelni, hogy az egyes kijelentések közötti összefüggések világosak legyenek. Ennek a folyamatnak a végiggondolása annak érdekében történik, hogy a prédikáció felépítése tisztázva legyen!

c) Sajátosságok

A textusnak arra a sajátos vonására kérdezzük rá, ami egyedülállóvá és felcserélhetetlenné teszi. Ez két lépésben történik:

– formai sajátosságok

A textus formájára kérdezzük rá: Mi az, ami az Íráson belül ennek a perikópának a felépítésében, műfajában, illetve elhelyezkedésében különleges?

– tartalmi sajátosságok

A textus tartalmára kérdezzük rá: Mi az, ami kijelentéseiben különleges? Hol van még erről szó a Szentírásban máshol, és mi a viszonya a textusomnak az egyéb helyen található, hasonló üzenettel?

III. HOMILETIKAI MEGFONTOLÁS

Kidolgozandó lépések

1. A gyülekezet

Először vegyük szemügyre azt a gyülekezetet, amelyikben prédikálnunk kell.

a) A gyülekezet helyzete

Amennyire csak lehetséges, megpróbáljuk a gyülekezet sajátos helyzetét átgondolni. Eközben felmérjük a szociális szempontokat, a meglévő teológiai berögződéseket és az utóbbi idők legfontosabb eseményeit. Emellett, túl a gyülekezeten, mérjük fel az általános homiletikai helyzetet.

b) A gyülekezet textusértése

A gyülekezet textusértésére kérdezzük rá: Hogyan érthetik ezt a textust? Találkozik valamilyen módon a gyülekezet és a textus mondanivalója? Emellett a gyülekezeten túl kérdezzük rá ismét a „példaszerű textusértelmezésre”: Találkozunk-e a textussal, illetve annak mondanivalójával a sajtóban, az irodalomban, a képzőművészetben, a zenében, a liturgiában, a történelemben stb.? Hogyan merül fel ezeken a helyeken, mit jelent ott, esetleg hogyan torzul el?

2. Szisztematikus-teológiai reflexió

A szisztematikus-teológiai reflexió a textus által behatárolt területen túl megfontolja az elhangzott kérdéseket és témákat.

a) A témák felfedezése

Milyen teológiai témákat és kérdéseket tartalmaz a textus? Melyek azok a témák és kérdések, amelyek különösen fontosak akkor, amikor a felvázolt gyülekezet saját helyzetében és saját textusértésében találkozik a textussal? Leírjuk, lehetőleg pontosan, a legfontosabb szempontokat. A kimondott kérdések megfogalmazása eközben pontosítja azt, amire a keresésünk irányul. Ezen a helyen megvan az a lehetőség, hogy feltegyük saját, megválaszolatlan teológiai kérdéseinket is.

b) A témák kidolgozása

Két vagy három témát, illetve kérdést kell itt kidolgozni. A következő lépéseket kell átgondolni:

- Reflexió a bibliai teológia horizontján;
- A hitvallási iratok felhasználása;
- A szisztematikus-teológiai iratok felhasználása;
- Beszélgetés másokkal.

Segítség lehet az is, ha a felmerülő problémát először mindig besoroljuk a szisztematikus teológiába és a feldolgozásánál segítségül hívjuk a tankönyveket, illetve a hitvallási iratokat. A kidolgozott lépések egy egységet képeznek, ezért nem kell minden esetben mindegyiket végigjárni!

c) Az eredmények biztosítása

Végül a reflexió eredményét néhány tantételszerű mondatban rögzítjük és feltesszük a következő kérdést:

Mit akarok az egyes témák, illetve kérdések közül a prédikációhoz felhasználni?

3. Ötletek a prédikációhoz

Most pedig vegyük figyelembe magát a prédikációt és kérdezzük meg, mi az, amit az eddig kidolgozottak alapján a prédikációban el kell mondanunk. Ez a következő lépésekben történik:

a) A prédikáció célja

Ezt kérdezzük: Mit akar Isten e textus kapcsán a mai gyülekezetekben elérni? A választ egy vagy két mondatban kell megadnunk. Ezeknek rendszerint – a homiletikai megfontolás által pontosítva és megváltoztatva

– a szöveg exegetálásakor megfogalmazódott célhoz kell közel állniuk. Ez megkönnyítheti a prédikáció kidolgozását, amennyiben a fő célra koncentrálunk.

b) A prédikáció anyaga

Ezt kérdezzük: Mit kell hirdetnünk a gyülekezetben ennek a textusnak a kapcsán, valamint a homiletikai megfontolás alapján? Itt a prédikáció anyagának meghatározásáról van szó. Ezt diszpozíciónak nevezzük.

Azokat a fő teológiai kijelentéseket nevezik így, amelyek a prédikációhoz kapcsolódnak és lehetőleg olyan szinten vannak leírva, hogy az egyes kijelentések közötti összefüggések világossá válnak.

Figyelem! Az anyagnak ez a megszerkesztése (diszpozíció) még nem a prédikáció tagolása (partíció).

A diszpozíció rendszerint – természetesen ismét a homiletikai megfontolás által pontosítva és megváltoztatva

– az exegézisben kidolgozott üzenethez áll közel.

c) A prédikáció jellegzetességei

Ezt kérdezzük: Hogyan éri el a prédikáció a célját a prédikáció anyaga által?

– Úgy, hogy kiegészítjük a prédikáció felosztásával (partíció) és megalapozzuk röviden a felépítését.

– Rákérdezzük a prédikáció nyelvezetére. Miért pont azokat a nyelvi eszközöket választjuk?

– Rákérdezzük a használt képekre, konkrétumokra, történetekre. Miért ezeket választjuk?

Illik-e egymáshoz a textus és az adott szituáció?

Itt is csak a leglényegesebb dolgokra szorítkozunk.